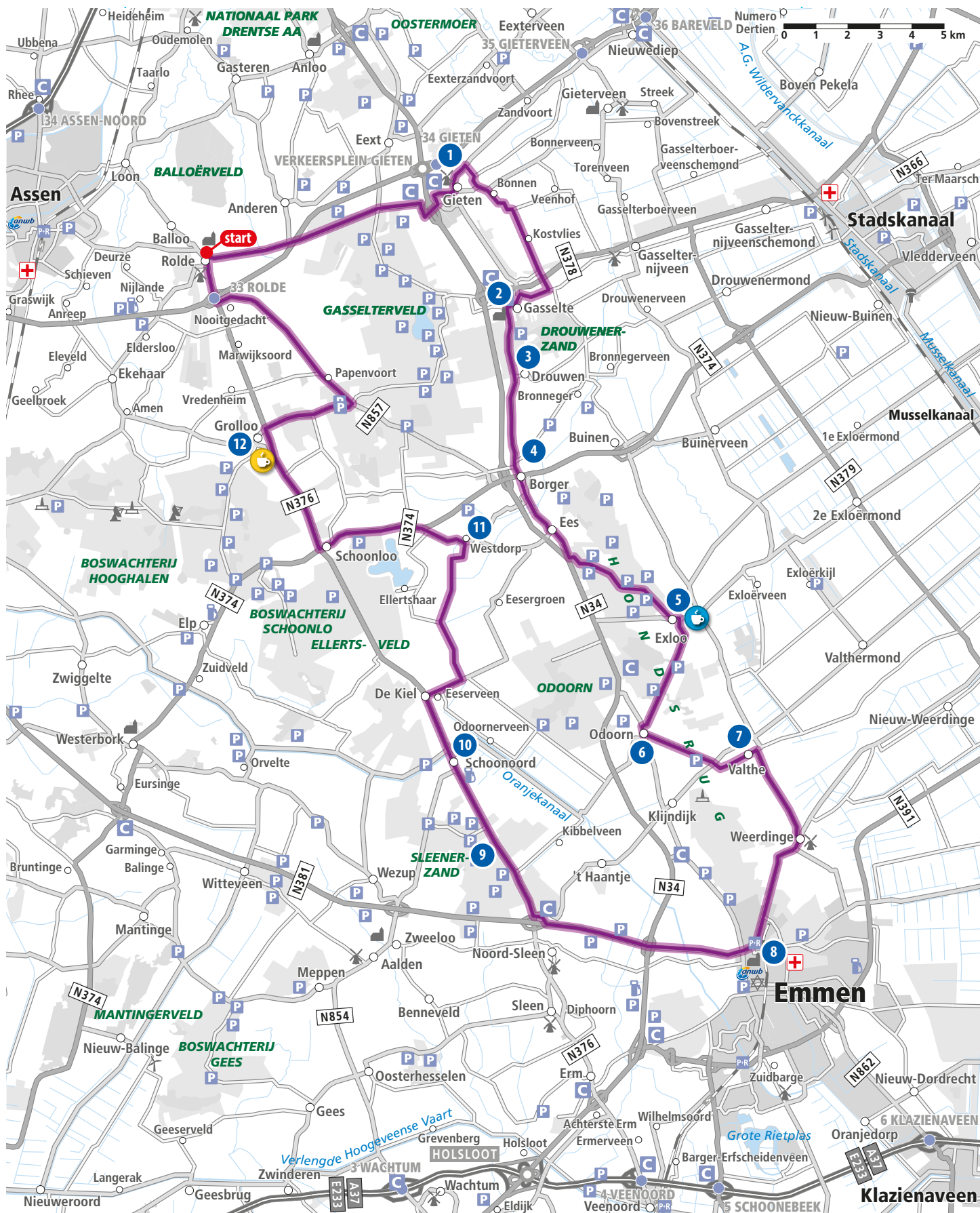

Hondsrugroute

afstand: 87 km

begin: Rolde

De Hondsrug vormt de scheiding tussen het Drentse zandplateau en de Drents-Groningse venen. De hoge ligging maakte het gebied duizenden jaren geleden tot een veilige woonplaats voor prehistorische volkeren. Het is niet toevallig dat juist dit deel van Drenthe het land van de hunebedden is.

Routebeschrijving

Begin: **Rolde**, Gieterstraat 1 (midden in het dorp)

GPS: N52.98703 E6.64836

Parkeren is hier eventueel mogelijk.

Natuurlijk kunt u de route ook op een ander punt in de beschrijving beginnen.

- **Vanaf de richtingwijzer bij Café Restaurant Hofsteenge en het oude Gemeentehuis richting Gieten rijden, de Gieterstraat in. Na 5,4 km over voormalig spoorlijntje rechts aanhouden. Bocht naar rechts volgen en bij rich-**

Hoe gebruikt u deze routebeschrijving?

Vroeger waren alle Toeristische Autoroutes bewegwijzerd, met zeskante borden. In de afgelopen jaren is de bewegwijzering komen te vervallen; mogelijk treft u nog een enkel bord aan. Om de route te volgen heeft u deze beschrijving nodig.

De **routeaanwijzingen** (►) worden afgewisseld met achtergrondinformatie over plaatsen en plekken onderweg; de nummers bij die beschrijvingen zijn terug te vinden op de routekaart.

- In verband met het veilig volgen van de routebeschrijving raden we aan om de route met minimaal twee personen te rijden.
- Gebruik uw navigatieapparaat of smartphone met google maps (zonder route in te voeren) om onderweg de straatnamen en het wegverloop te zien.
- Plaatsnamen worden in de route-aanwijzingen alleen aangegeven (**vet**) als u een plaatsnaambord passeert.
- Vermelde straatnamen (tussen haakjes) zijn doorgaans onderweg goed zichtbaar; veel navigatieapparaten geven trouwens ook de naam van de weg aan waarop u rijdt.
- Mocht u onverhoopt van de route zijn geraakt, rij dan met behulp van navigatie naar een punt verderop in de beschrijving (plaats, straat).

tingwijzer ('Doorgaand verkeer') linksaf en op rotonde recht door. Op volgende rotonde 2e rechts en op de derde rotonde – in **Gieten** – de 3e rechts nemen (Oelenboom).

- ▶ Met bocht mee naar rechts (Asserstraat). Einde weg linksaf, langs kerk. Bijna aan het einde van het dorp, voorbij huisnr. 14, rechtsaf (Oude Wildervanksterweg) en 1e rechts nemen (Hondsrugweg).

1 Midden op de Hondsrug ligt het oude esdorp **Gieten** op een kruising van belangrijke noord-zuid- en oost-west-verbindingen. Eeuwenlang vonden reizigers op hun tocht over de heidevelden in de herbergen van Gieten een veilig onderdak voor de nacht. Even buiten het dorp, op de hooggelegen Hondsrugweg, heeft u een schitterend uitzicht op Gieten met de toren van de dorpskerk (1864) en molen De Hazewind (1833). Aan de andere kant kijkt u uit over de rechte lijnen van het Drents-Groningse veengebied.

- ▶ Met bocht mee naar rechts. Op driesprong linksaf (Bonnen). Einde weg linksaf (Bonnen). Bij richtingwijzer rechtsaf, richting Gasselte (Bonnen). Op kruising met paddenstoel rechtsaf (Achter 't Hout). Door **Kostvries**.
- ▶ Voorrangsweg oversteken en einde weg in **Gasselte** rechtsaf (Julianalaan). Bij richtingwijzer linksaf richting Gasselte (De Brinken).

2 **Gasselte** heeft een prachtig witgepleisterd kerkje uit de 13e eeuw. Het is een van de oudste Drentse dorpskerkjes. Vlak voor u in het dorp links afslaat naar Drouwen, ziet u in de tuin van de pastorie drie witte beelden, die naar men zegt door de schippers van Gasselternijveen uit dankbaarheid aan het hoofddorp Gasselte zijn geschonken. Een fijn gebaar, ware het niet dat de beelden uit het park van een landgoed aan de Vecht waren meegenomen.

- ▶ Bij richtingwijzer linksaf richting Drouwen. Door **Drouwen**.

3 Op weg naar Borger over de eeuwenoude Hondsrugweg passeert u het Drouwenerzand, dat door zijn stuifzand in vroeger eeuwen een geducht obstakel voor de reizigers vormde. U vindt in het dorp **Drouwen** de expositieboerderij Versteend Leven: mineralen, fossielen, schelpen, sieraden (Alinghoek 7, Drouwen; open apr.-okt. dag. 10-17 uur). Over de oude hoofdweg – die schitterende vergezichten biedt in de richting van het Hunzedal – bereikt u het grote Hondsrugdorp Borger.

- ▶ Neem in **Borger** op de rotonde de 2e rechts, door winkelstraat.

4 Aan het begin van **Borger** (linksaf) is het Hunebedcentrum. Hier ligt naast de parkeerplaats het grootste hunebed van Nederland, 22 m lang.

Het esdorpenlandschap

Deze route laat je kennismaken met veel elementen van het eeuwenoude esdorpenlandschap. Een esdorp is meestal al van afstand te herkennen aan de wat hogere ligging. Ook ligt er rond een es vaak een houtwal, die diende als veekering. In een echt esdorp liggen de boerderijen bijeen rond de brink, een onbebouwde ruimte, vaak begroeid met machtige eikenbomen. De brink was het centrum van het dorp. Hier werd het vee ingeschaard en bijgevoerd, werd water opgevangen in de dobbe en hadden de dorpsbijeenkomsten plaats. Imposant zijn de boerderijen aan de brink. Het oudste type boerderij is het hallenhuis, of 'lös hoes', waarbij woonhuis en bedrijfsgebouwen zonder scheidingswand in elkaar overliepen. Aan een brink ziet u vaak boerderijen die met hun grote schuurdeuren (baanderdeuren) naar de brink zijn gekeerd. Hoeven uit de 20e eeuw hebben veelal het woonhuis naar de weg gekeerd.

In het informatiecentrum vindt u alle mogelijke informatie over het Trechterbekervolk dat hier zo'n vijfduizend jaar geleden de hunebedden bouwde (Hunebedstraat 27; open: ma.-vr. 10-17, za., zo. 11-17 uur). Terug op de hoofdweg ziet u voor de rotonde de protestantse kerk met een toren uit de 14e eeuw die op enorme veldkeien is gebouwd. Wie naar de kerk loopt, moet over een rooster dat in vroeger eeuwen de duivel ervan zou hebben weerhouden de geheiligde grond te betreden. Een bijkomend voordeel was dat ook de varkens en de schapen van het dorp het kerkhof niet op konden. Van Borger is het slechts een paar kilometer naar het kleine dorp **Ees** waar de grote Boswachterij Exloo begint met tal van wandelmogelijkheden.

- ▶ **Hou in Ees bij richtingwijzer links aan (Dorpsstraat). Bij 'Doorgaand verkeer' rechts aanhouden. Vlak voor het bord 'Einde bebouwde kom' (einde klinkerbestrating) linksaf, bosweg in. Einde weg rechtsaf, asfaltweg.**
- ▶ **Bij ANWB-paddenstoel rechts aanhouden. Voorbij hunebed D30 op kruising met schuilhut rechtsaf. In Exloo na bochtje naar rechts linksaf (Hoofdstraat).**

5 **Exloo** is op zijn mooist als aan het eind van de dag de grote schaapskudde van het Molenveld terugkeert naar de schaapskooi midden in het dorp, tegenover het gemeentehuis uit 2003 (ontwerp Alberts en Van Huut).

 Een modern grand café met een vleugje sfeer van toen, midden in het mooie esdorp Exloo: **Diner-Café Bussemaker** (Zuiderhoofdstraat 1, Exloo). Open: wo.-zo. 10-24 uur; juli en aug. ook op di.

- ▶ **Bij gemeentehuis en richtingwijzer rechtsaf (Zuiderhoofdstraat). In Odoorn bij richtingwijzer rechts aanhouden (Doorgaand verkeer). Iets verder links met de bocht mee. Bij tankstation (Tamoil) linksaf (Valtherweg).**

6 Vlak voor **Odoorn** is in het Odoornerzand volop gelegenheid om te wandelen. In het dorp staat een bijzondere kerk. Vielen het schip en de toren in de loop van de tijd regelmatig ten prooi aan de vlammen, het koor van de kerk is sinds de 12e eeuw nagenoeg onveranderd gebleven. Het opmerkelijkst zijn de bewerkte blokken graniet waaruit het onderste deel van de muur is opgebouwd. Onderweg naar Valthe ziet u aan de linkerkant, midden in het bouwland, de grafheuvel het Eppiesbargie.

- ▶ **In Valthe op de rotonde de 2e rechts nemen. Op kruising linksaf (Hoofdstraat).**

Beekdalen

In veel gevallen bevindt het esdorp zich op de grens van hoge, droge zandgronden en lager gelegen, drassige beekdalgronden. Grenzend aan het dorp liggen op de droge gronden de akkers bijeen op de es, terwijl wei- en hooilanden in het lager gelegen beekdal zijn te vinden. Vanuit het dorp vertrok elke dag de herder met zijn schaapskudde naar de heidevelden. Die heide was essentieel in het landbouwsysteem van de esdorpen. Hier graasden overdag de schapen, hun mest werd 's nachts in de schaapskooi opgevangen en, vermengd met heideplaggen, verspreid over de akkers. Zo was het mogelijk de vruchtbaarheid van de schrale, zandige esgronden op peil te houden. Maar wat een heide was daarvoor nodig: een hectare akkerland had tien hectare woeste grond (de heide) nodig. Toch heeft het lang geduurd voordat een groot deel van de woeste gronden veranderd was in heide. Dat gebeurde pas in de 18e en 19e eeuw, toen de schaapskudden door de groei van de bevolking steeds groter werden. Een scheper had soms wel meer dan duizend schapen onder zijn hoede.

7 **Valthe** is een zanddorp op de grens van het veen. Het begin van het dorp is het oudste deel met zijn Saksische boerderijen langs de keienweggetjes. Als u rechts afslaat naar Weerdinge, ligt meteen rechts het oude stationnetje van Valthe waarlangs vóór de Tweede Wereldoorlog nog een trein van Emmen naar Stadskanaal reed. Langs de grens van de Hondsrug en het veengebied bereikt u eerst het dorp **Weerdinge** en vervolgens, langs het Valtherbosch, het centrum van Emmen.

- **Bij richtingwijzer rechtsaf, richting Weerdinge (Weerdingerweg). In Weerdinge aan het eind van de weg rechtsaf (Dorpsstraat). In Emmen bij verkeerslicht rechtdoor. Op rotonde 1e straat rechts nemen.**

8 Wie na zo'n landelijke tocht even terug wil naar de 'drukte van de stad', zet de auto op een van de grote parkeerplaatsen langs de Hondsrugweg voor een bezoekje aan het winkelcentrum van **Emmen**. Voor het dierenpark Wildlands – in 2016 verplaatst van het dorpscentrum naar de es – moet u eigenlijk een hele dag uittrekken.

- **Bij verkeerslicht rechtdoor. Op twee kleine rotondes bij viaduct de 2e rechts nemen, route dus in zelfde richting vervolgen. Eerste afslag nemen, Noord-Sleen. Einde weg linksaf en op rotonde 1e rechts nemen, richting Schoonoord.**

9 Eenmaal op de weg naar Schoonoord en Rolde ligt na enkele honderden meters aan de rechterkant het grote dagrecreatieterrein Kibbelkoele. Aan het eind van het bos, aan de linkerkant van de weg, vindt u een van de bezienswaardigste Drentse hunebedden, **De Papeloze Kerk**, die in 1959 werd gerestaureerd. Een deel van het hunebed heeft men precies zo proberen te maken als het Trechterbekervolk hun grafmonument duizenden jaren geleden heeft achtergelaten. De naam van het hunebed komt voort uit de tweede helft van de 16e eeuw toen protestantse geloofsuitingen waren verboden; men kwam bijeen zonder 'paap', de aanduiding van een katholiek (priester).

- **Bij tankstation (Brand Oil) links aanhouden. In Schoonoord kanaal oversteken en rechtdoor.**

10 De veenkolonie **Schoonoord** ontstond in de 19e eeuw toen het Oranjekanaal werd gegraven dat de Drentse Hoofdvaart met de venen in Zuidoost-Drenthe zou verbinden. In 1854 werd hier de eerste plaggenhut gebouwd. Op weg naar De Kiel bevindt u zich op het oude Ellertsveld. Honderd jaar geleden was dit een vrijwel boomloze heidevlakte met hier en daar een heuveltje en wat zandverstuivingen. Op de onvruchtbaarste delen plantte Staatsbosbeheer productiebos.

ANWB Gastvrij Plus: de leukste adresjes voor onderweg

Een toertochtje wordt nog leuker als je fijne adresjes hebt waar je onderweg even kunt stoppen voor koffie met taart of een lekkere lunch. Die adresjes vindt u bij ANWB Gastvrij Plus, een groeiend netwerk van locaties die variëren van cafés en restaurants tot ijssalons, bezienswaardigheden en pannenkoekenhuizen ... ANWB Gastvrij Pluspunten zijn herkenbaar aan een geel vignet op de deur of de winkelruit.

ANWB Gastvrij Pluspunten geven soms korting op vertoon van de ANWB Ledenpas. Vraag de bediening of er een actie loopt.

- In **De Kiel** bij richtingwijzer rechtsaf (Eeserstraat). Voorbij Eeserveen bij ANWB-paddenstoel vóór wit bruggetje linksaf (Kanaalstraat). Einde weg rechtsaf (De Mepscheweg). Einde weg linksaf.

11 Eenmaal van de weg naar Rolde af, gaat u bij Eeserveen linksaf naar Westdorp, langs het diepgelegen Kanaal Buienen-Schoonoord. Het kanaal werd eind jaren 1920 door werklozen gegraven om een verbinding tot stand te brengen tussen het Oranjekanaal en het Stadskanaal. Het werd echter nooit rendabel. Na het oude sluisje bereikt u **Westdorp** met enkele mooie, oude Saksische boerderijen.

- In **Westdorp** op kruising bij hunebed linksaf, over brug. Einde weg linksaf (Schoonloërstraat). In **Schoonloo** op rotonde 1e rechts nemen. Op rotonde in **Grolloo** 1e rechts nemen.

12 Midden in esdorp **Grolloo** staat het C+B Museum, in 2011 ingericht in de boerderij waar Harry Muskee van 1965 tot 1971 woonde. Muskee was leadzanger van een van Nederlands beste bluesbands, Cuby + Blizzards (Voorstreek 4; open: zo. 11-17 uur, in de zomer meer dagen open).

Ooit 'de huiskamer van Cuby' – Hofsteenge biedt de passant goed eten en drinken in een up-to-date dorpscafé. **Café Hofsteenge** (Hoofdstraat 11, Grolloo). Open: di.-za. vanaf 9 uur, zo. vanaf 11 uur.

- Op kruising met voorrangsweg linksaf, richting Rolde. Na 5,5 km op rotonde 1e rechts nemen, onder rijksweg door en op volgende rotonde de 1e rechts nemen (Grolloërstraat).

13 In de middeleeuwen was **Rolde** de hoofdplaats van het Rolderdingspel, het centrum van de zes dingspelen waarin de Olde Lantschap was verdeeld. Bij het naderen van Rolde zie je de kerktoren en de molenwieken boven de bomen uitsteken. Deze korenmolen (1863) staat op een echte molenberg.

- Op rotonde in **Rolde** de 2e rechts nemen (Grolloërstraat). Na tankstation (Tango) op rotonde de 2e rechts nemen (Grolloërstraat). Einde weg bij richtingwijzer: hier eindigt de route.

Bolle akkers

Door de voortdurende beplugging en bemesting kwamen de essen decimeters tot een meter hoger te liggen dan de omgeving. En al is de plaggenbemesting al lang verleden tijd, een es laat zich nog altijd herkennen aan de wat hogere en bolle ligging. Ook ligt er rond een es vaak een houtwal, die diende als veekering. De uitvinding en toepassing van kunstmest veroorzaakte een volledige omwenteling van de landbouw in het esdorpenlandschap. Nu bleef de vruchtbaarheid op peil met korreltjes die van elders werden aangevoerd; de schapen en daarmee de heide verloren hun functie. Grote stukken woeste grond werden ontgonnen tot landbouwgrond en ook werden uitgestrekte bossen aangeplant.